

Asia C-509/23**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

8.8.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:Administratīvā rajona tiesa (alueellinen hallintotuomioistuin,
Latvia)**Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:**

7.8.2023

Kantaja:

SIA Laimz

Vastaaja:Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcija (arpajais- ja
rahapelitoiminnan tarkastus- ja valvontaviranomainen)**Pääasian kohde**

Kanteella vaaditaan kumoamaan Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas (arpajais- ja rahapelitoiminnan tarkastus- ja valvontaviranomainen, jäljempänä valvontaviranomainen) päätös, jolla kantajalle määrättiin seuraamusmaksu rahanpesun sekä terrorismin ja ydinasevarustelun rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums) säädettyjen vaatimusten noudattamatta jättämisestä asiakkaita koskevan selvityksen ja asiakkaiden aseman tarkistamisen osalta.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin pyytää SEUT 267 artiklan perusteella direktiivin 2015/849 säännösten tulkintaa niiden kriteerien täsmentämiseksi, joiden perusteella henkilön voidaan katsoa olevan poliittisesti vaikutusvaltaisen

henkilön läheinen kumppani, sekä sen ratkaisemiseksi, voivatko samaan konserniin kuuluvat ilmoitusvelvolliset vaihtaa keskenään asiakasselvityksiä koskevia tietoja sekä käyttää hankittuja tietoja ja missä tilanteissa edellytetään asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä.

Ennakkoratkaisukysymykset

- 1) Onko direktiivin 2015/849 3 artiklan 11 alakohdan a alakohtaa tulkittava siten, että yksityistä voidaan pitää poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön läheisenä kumppanina pelkästään siitä syystä, että kyseiset henkilöt toimivat samassa julkisessa elimessä, ottamatta arvioinnissa huomioon mitään muita seikkoja?
- 2) Onko direktiivin 2015/849 [3 artiklan 9 alakohtaa] tulkittava siten, että sen määrittämiseksi, onko henkilö poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön asemassa, on selvitettävä, toimiiko kyseinen henkilö jossakin edellä mainitussa säännöksessä luetelluista tehtävistä, ja lisäksi on tutkittava ja tarkistettava, että kyseessä on korkean tason tehtävä eikä keskitason tai alemman tason tehtävä?
- 3) Onko direktiivin 2015/849 45 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä saman artiklan 8 kohdan kanssa, tulkittava siten, että jäsenvaltioiden on sallittava direktiivin 2015/849 2 artiklan 1 kohdassa mainittujen ilmoitusvelvollisten, joiden katsotaan olevan samaan konserniin kuuluvia yhtiöitä, vaihtaa keskenään tietoja myös tekemällä tietojenvaihtosopimuksia ja varmistamalla tietojen vastavuoroinen vaihto sekä mahdollisuus tietojen yhteiseen hyödyntämiseen direktiivin 2015/849 mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi?
- 4) Sallitaanko direktiivin 2015/849 45 artiklan 1 ja 8 kohdassa, luettuina yhdessä saman direktiivin 3 artiklan 12 ja 15 alakohdan kanssa, myös tällaisen tietojen käyttäminen ja hyödyntäminen useissa samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä tai sellaisten päätösten käyttäminen ja hyödyntäminen, joita yhden konserniin kuuluvan yrityksen johto on tehnyt konsernin toiminnan yhteydessä?
- 5) Onko direktiivin 2015/849 14 artiklan 5 kohtaa, luettuna yhdessä saman direktiivin 8 artiklan 2 kohdan kanssa, tulkittava siten, että ilmoitusvelvollisilla ei ole velvollisuutta soveltaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä olemassa oleviin asiakkaisiin, jollei kansallisessa lainsäädännössä asetettu asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien toimenpiteiden uudelleen toteuttamisen määräaika eikä myöskään sisäisen tarkastuksen järjestelmän menettelyissä asetettu vastaava määräaika ole päättynyt eikä ilmoitusvelvollisen tietoon ole tullut uusia seikkoja, jotka voisivat vaikuttaa kyseessä olevasta asiakkaasta tehtyyn riskiarvioon?

- 6) Onko direktiivin 2015/849 11 artiklan d alakohdassa säädettyä ilmoitusvelvollisia koskevaa velvollisuutta toteuttaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä, jos voittoja nostettaessa tai panosta asetettaessa taikka molemmissa suoritetaan joko yhtenä suorituksena tai useina suorituksina, jotka näyttävät olevan toisiinsa kytkettyneitä, yhteensä vähintään 2 000 euroa, tulkittava siten, että tällaisia toimenpiteitä on toteutettava joka kerta, kun suorituksen kokonaismäärä on vähintään 2 000 euroa, riippumatta siitä, miten pitkän ajan kuluttua kyseisessä säännöksessä tarkoitettu 2 000 euron kynnyсарvo saavutetaan uudelleen?

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

Euroopan unionista tehty sopimus; 5 artiklan 4 kohdan ensimmäinen alakohta.

Rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta 20.5.2015 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849; johdanto-osan 30, 31, 32 ja 34 perustelukappale sekä 3 artiklan 9 alakohta, 3 artiklan 11 alakohdan a alakohta, 3 artiklan 12 ja 15 alakohta, 5 artikla, 8 artiklan 1 ja 2 kohta, 11 artiklan a, d ja f alakohta, 13 artiklan 1 kohdan a–d alakohta, 13 artiklan 2 kohta, 14 artiklan 5 kohta, 26 artiklan 2 kohta ja 45 artiklan 1 ja 8 kohta.

Oikeuskäytäntö

Unionin tuomioistuimen tuomio 17.11.2022, C-562/20, Rodl & Partner, EU:C:2022:883, 91 kohta.

Kansalliset oikeussäännöt, joihin viitataan

Rahanpesun sekä terrorismin ja ydinasevarustelun rahoittamisen estämisestä annettu laki (Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums);¹ 1 §:n 2¹ kohdan a alakohta, 1 §:n 8¹, 18 ja 18² kohta, 3 §:n 1 momentin 7 kohta, 3 §:n 2 ja 2¹ momentti, 10 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentin 1 ja 4 kohta, 11¹ §:n 1 momentin 1 ja 5 kohta, 11¹ §:n 2, 6 ja 7 momentti, 25 §:n 2 momentti ja 29 §:n 1 momentti.

¹ Yleisesti sovellettava Latvian lainsäädäntö – niin voimassa oleva kuin aiempi – on saatavilla kokonaisuudessaan internetosoitteessa <https://likumi.lv/>.

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä pääasiassa

- 1 Kantaja on Latvian tasavallan kaupparekisteriin rekisteröity liikeyritys, jonka liiketoiminta muodostuu palvelujen tarjoamisesta rahapelien ja vedonlyönnin alalla. SIA Optibet omistaa kantajan kokonaisuudessaan, ja myös sen liiketoiminta muodostuu rahapeleistä ja vedonlyönnistä. Molemmat yritykset kuuluvat Enlabs AB -nimiseen konserniin, joka on rekisteröity Ruotsissa.
- 2 Kantaja ja SIA Optibet tekivät 2.3.2020 teknisiin järjestelmiin pääsyä koskevan sopimuksen, jonka nojalla SIA Optibet kehitti teknisen järjestelmän tietojen keräämiseksi ja käsittelemiseksi rahanpesun sekä terrorismin ja ydinasevarustelun estämisestä annetun lain (jäljempänä rahanpesulain) vaatimusten mukaisesti. SIA Optibet hankkii kolmansilta osapuolilta tietoa rahanpesulain vaatimuksiin liittyvää riskiarviota ja riskien hallintaa varten siitä, onko henkilö poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön asemassa, mikä on hänen tilanteensa seuraamusten suhteen ja mikä on hänen tilanteensa tiedotusvälineissä esitettyjen kielteisten tietojen suhteen. SIA Optibet, joka on kantajan emoyhtiö, antaa puolestaan kantajalle pääsyn näihin teknisiin järjestelmiin ja kolmansien osapuolten tarjoamiin tietopalveluihin sen varmistamiseksi, että resursseja käytetään mahdollisimman tehokkaasti ja että rahanpesulain vaatimukset täytetään konsernissa yhdenmukaisella tavalla.
- 3 Valvontaviranomainen teki 10.2.2022–4.3.2022 kantajalle rahanpesun estämisen alaan liittyvän tarkastuksen ja ilmoitti, että eräällä kantajan asiakkaalla, jolle kantaja oli tarjonnut interaktiivisiin rahapeleihin liittyviä palveluja 23.8.2021 alkaen (jäljempänä asiakas), oli katsottava olevan läheinen suhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön kanssa.
- 4 Valvontaviranomainen teki kantajalle 14.3.2022 uuden tarkastuksen, jossa se tutki, paljonko asiakas oli asettanut panoksia 27. ja 28.1.2022 rekisteröityessään pelaajaksi, millä tavalla asiakkaan henkilöllisyys oli määritetty, millä tavalla asiakkaaseen oli sovellettu sisäisen tarkastuksen järjestelmää ja mitä menettelyjä asiakasselvityksessä oli noudatettu. Tästä laadittiin 14.3.2022 tarkastuspöytäkirja. Kyseisessä pöytäkirjassa todetaan seuraavaa.
- 5 Jos asiakas osoittautuu poliittisesti vaikutusvaltaiseksi henkilöksi, liikesuhde asiakkaan kanssa on päätettävä, mutta jos asiakas on poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsen tai läheinen kumppani, liikesuhde voi jatkua kantajan johdon antamalla suostumuksella.
- 6 Kantaja ei todennut vuosina 2020, 2021 ja 2022, että sillä olisi ollut liikesuhteita poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden läheisten kumppanien kanssa. Kantaja ei myöskään tehnyt asiakasta koskevaa selvitystä sen jälkeen, kun selvityksen tekemisen kynnsarvo (2 000 euroa) saavutettiin 26.8.2021, vaikka sen olisi tämän vuoksi pitänyt pyytää asiakkaalta tietoja hänen tulojensa lähteistä, hänen tulojensa suuruudesta, rahapeleihin arviolta käytettävistä määristä sekä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön taikka tällaisen henkilön perheenjäsenen tai läheisen

kumppanin asemasta, ja tarkistaa nämä tiedot julkisesti saatavilla olevista tietokannoista muiden riskitekijöiden tunnistamiseksi.

- 7 Asiakkaan pelitapojen ja panosten määrän perusteella kantaja aloitti 31.1.2022 yksityiskohtaisen selvityksen asiakkaasta ja pyysi tältä lisätietoja. Kantaja otti huomioon asiakkaan asettamat panokset, joiden arvo oli 15 000 euroa ja joiden perusteella asiakkaan riskitasoksi oli asetettava 14.9.2021 keskimääräinen tai suuri, sekä SIA Optibetin asiakasprofiilista peräisin olevat asiakasta koskevat aiemmat tiedot. Kantaja noudatti samoin SIA Optibetin kanssa tekemänsä tietojenvaihtosopimuksen perusteella SIA Optibetin johdon 27.3.2020 tekemää päätöstä säilyttää liikesuhde suuririskiseen asiakkaaseen. Kantajan asiakkaita koskevia tietoja ei yleensä tarkisteta tai verrata tietoihin, jotka SIA Optibet on hankkinut asiakasselvitystensä yhteydessä.
- 8 Valvontaviranomainen totesi näin ollen, että tarkastuksen tulosten perusteella kantaja ei ollut tehnyt asiakkaasta selvitystä, vaikka selvityksen tekemistä koskeva kynnyсарvo oli saavutettu, eikä kantaja ollut määrittänyt asiakasta poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön läheiseksi kumppaniksi eikä tehnyt tältä osin asiakkaasta yksityiskohtaista selvitystä.
- 9 Edellä esitetyn huomioon ottaen valvontaviranomainen määräsi kantajalle seuraamusmaksun 15.6.2022 tekemällään päätöksellä lainsäädännössä säädettyjen vaatimusten täyttämättä jättämisestä.
- 10 Valvontaviranomainen katsoi päätöksessään, että aloittaessaan liikesuhteen asiakkaan kanssa ja myöhemmin kyseisen suhteen aikana kantaja ei voinut käyttää toisen yrityksen (SIA Optibetin) tekemää asiakasselvitystä ratkaisujensa perustana siinäkin tapauksessa, että tämä toinen yritys on etuyhteydessä kantajaan, vaan kantajan olisi pitänyt tehdä tällainen selvitys itsenäisesti erikseen. Valvontaviranomaisen näkemyksen mukaan on niin, että kun kantaja käytti toisen yrityksen hankkimia tietoja ratkaisujensa perustana pyytämättä asiakkaalta tietoja itse, on katsottava, ettei kantaja ole toteuttanut pitkään aikaan toimia varmistuakseen siitä, että asiakas oli poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön läheinen kumppani, eikä kantaja ole siten täyttänyt tehostetun seurannan vaatimuksia. Valvontaviranomainen katsoi näin ollen, ettei kantaja ollut soveltanut asianmukaisesti asiakkaita koskevaa sisäisen tarkastuksen järjestelmää eikä se ollut tehnyt asiakasselvitystä.
- 11 Valvontaviranomaisen mukaan kantajan asiakas oli poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön läheinen kumppani, koska hän hoiti samaan aikaan poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön kanssa virkamiehen tehtäviä erään yhdistyksen toimeenpanoelimessä.
- 12 Kantaja nosti 18.7.2022 Administratīvā rajona tiesassa (alueellinen hallintotuomioistuin, Latvia) kanteen, jossa se vaati valvontaviranomaisen päätöksen kumoamista.

Pääasian asianosaisten keskeiset lausumat

- 13 Kantaja väittää tehneensä SIA Optibetin kanssa tietojenvaihtosopimuksen, jonka nojalla viimeksi mainittu on toimittanut kantajalle rahanpesulain vaatimusten täyttämiseksi tarvittavat tiedot kaikista pelaajista, jotka ovat SIA Optibetin asiakkaita ja joista on tullut sittemmin kantajan asiakkaita. Kantaja katsoo siten, ettei SIA Optibetin hankkimia tietoja, jotka koskivat yksittäistä SIA Optibetin aiempaa asiakasta, ollut tarpeen pyytää ja tarkistaa uudelleen, vaan kyseisiä tietoja voitiin käyttää myös kantajan ja asiakkaan välisessä liikesuhteessa. Kantajan näkemyksen mukaan sama pätee yhteisiä asiakkaita koskeviin johdon päätöksiin, sillä SIA Optibet ja kantaja ovat etuyhteydessä keskenään.
- 14 Kantajan mukaan valvontaviranomainen tulkitsee virheellisesti rahanpesulain 1 §:n 18² kohtaan sisältyvää käsitettä ”muu läheinen suhde” pitäessään sitä seikkaa, että asiakas toimii julkisessa elimessä, jossa myös poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö työskentelee, itsessään perusteena katsoa asiakkaalla olevan läheinen suhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön kanssa. Kantajan näkemyksen mukaan tällaisen suhteen olemassaolon arviointi edellyttää yksilöllistä ja monitahoista arviointia, jossa kyseinen seikka ei ole ainoa asianomaisen henkilön aseman määräävä tekijä.
- 15 Valvontaviranomainen tuo esille, ettei rahanpesulaisissa säädetä tietojenvaihtosopimuksen tekemisestä rahapeli- ja arpajaistoiminnan harjoittajien välillä. Valvontaviranomaisen mukaan asiakas on päättänyt liikesuhteensa SIA Optibetiin, kun hän on aloittanut liikesuhteen kantajaan, minkä vuoksi kantaja ei voinut etenkään käyttää SIA Optibetin hankkimia tietoja. Se katsoo näin ollen, että kantajan ja asiakkaan välillä aloitettiin uusi liikesuhde asianmukaista huolellisuutta noudattamatta. Valvontaviranomaisen mukaan kantaja ja SIA Optibet, jotka ovat taloudellisia toimijoita ja joilla on toimilupa rahapelien järjestämiseen Latviassa, eivät ole etuyhteydessä keskenään yhden ja saman konsernin yhtiösäännön perusteella. Se väittää, että SIA Optibet, joka on kantajan osakas, on omalta osaltaan rahapelitoiminnan harjoittaja, jolla on toimilupa ja johon sovelletaan rahanpesulakia sekä samoja vaatimuksia kuin kantajaan, ja että SIA Optibet toimii sisäisen tarkastuksen järjestelmiensä mukaisesti kyseisen lain noudattamisen varmistamiseksi. Valvontaviranomaisen näkemyksen mukaan lainsäädännössä ei anneta mahdollisuutta vaihtaa asiakasta koskevia tietoja toisen yrityksen kanssa, sillä tällaisen menettelyn seurauksena tietojen vastaanottajan ei tarvitsisi täyttää lainsäädännön mukaisia velvoitteitaan. Vain luottolaitokset ja finanssilaitokset voivat vastaanottaa asiakasselvityksen tuloksia. Valvontaviranomaisen mukaan se seikka, että henkilö on toiminut virkamiehenä pitkään toimeenpanoelimessä yhdessä sellaisen henkilön kanssa, jonka katsotaan olevan poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön asemassa, voi olla perusteena sille, että poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö peittelee toisen henkilön avustuksella julkisen vallan väärinkäyttöä yksityisiin tarkoituksiin.

Tiivistelmä ennakkoratkaisupyynnön perusteista

- 16 [1.] Poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön läheisen kumppanin käsite on sisällytetty rahanpesulakiin yhteensopivalla tavalla ”läheiseksi yhtiökumppaneiksi tiedettyjen henkilöiden” määritelmän sisältävän direktiivin 2015/849 3 artiklan 11 alakohdan kanssa. Direktiivin 2015/849 3 artiklan 11 alakohdassa selvennetään, että ”läheisellä yhtiökumppanilla” tarkoitetaan kyseisen direktiivin yhteydessä luonnollisia henkilöitä, joilla tiedetään olevan mikä tahansa muu läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön kanssa. Henkilön katsomiseen läheiseksi kumppaniksi kyseisen direktiivin yhteydessä vaikuttavat siten vain läheiset liikesuhteet. Rahanpesulain 1 §:n 18² kohdan mukaisesti poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön läheiseksi kumppaniksi katsotaan kuitenkin henkilö, jolla on yleisesti läheinen liikesuhde tai muu läheinen suhde kyseisen henkilön kanssa.
- 17 Latvian tasavallan rahanpesun selvittelykeskuksen (Latvijas Republikas Finanšu izlūkošanas dienests) laatimissa ohjeissa, jotka koskevat rahanpesuun sekä terrorismin ja ydinasevarustelun rahoittamiseen liittyvän riskin hallintaa poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden, heidän perheenjäsentensä ja heidän kanssaan läheisessä suhteessa olevien henkilöiden osalta (Politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas risku vadības vadlīnijas), annettujen selvennysten mukaisesti muun läheisen suhteen käsitteellä tarkoitetaan suhdetta, jonka perusteella poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö voi peitellä toisen henkilön avustuksella julkisen vallan väärinkäyttöä yksityisiin tarkoituksiin. Poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön läheisinä kumppaneina pidetään erityisesti perhepiirin ulkopuolelle jääviä henkilöitä (esimerkiksi ystäviä), jotka ovat poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön kanssa saman puolueen jäseniä tai toimivat samassa julkisessa elimessä tai ammattiliitossa (esimerkiksi yhteiskunnassa yleisesti tunnetut henkilöt). Tässä asiayhteydessä merkittävin peruste on sellaisen ”läheisen suhteen” olemassaolo, jonka turvin poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö voi peitellä toisen henkilön avustuksella julkisen vallan väärinkäyttöä yksityisiin tarkoituksiin. Kyseisistä ohjeista ilmenee, että samassa julkisessa elimessä toimiminen voi merkitä läheisen suhteen olemassaoloa.
- 18 Yhtäältä jo pelkäävät se, että henkilöt toimivat samassa julkisessa elimessä, merkitsee suurempaa rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riskiä, erityisesti jos joku kyseisistä henkilöistä toimii tai on toiminut poliittisesti merkittävässä tehtävässä tai on yleisesti tunnettu tai näkyvä henkilö yhteiskunnassa, sillä – kuten direktiivin 2015/849 johdanto-osan 30 perustelukappaleessa tuodaan esille – riski itsessään on luonteeltaan vaihteleva, ja muuttajat voivat yksinään tai yhdessä lisätä tai vähentää mahdollista riskiä. On kuitenkin pidettävä mielessä, ettei tällainen seikka ole aina ilmeinen, sillä julkisiin rekistereihin merkitään vain virkamiehet, mutta erilaisista elimistä, joissa toimii paljon ihmisiä, tällaiset tiedot eivät ole yleensä julkisesti saatavilla. Latviassa ei ole myöskään julkista rekisteriä, johon kaikkien yhdistysten tai julkisten elinten olisi rekisteröidyttävä ja jossa niissä toimivien ihmisten henkilöllisyys olisi tehtävä julkiseksi.

- 19 Toisaalta julkisen elimen tarkoitus, rakenne ja koko ovat hyvin erilaisia muuttujia, jotka voivat vaikuttaa riskin toteutumisen todennäköisyyteen. Olisi tärkeää selvittää, mikä on kyseisten henkilöiden asema ja millaista vuorovaikutusta heidän välillään on kyseisessä elimessä (esimerkiksi virkamies, jäsen, voiko vaikuttaa menettelyihin jne.), mikä on julkisen elimen toiminta-ala (liittyykö kyseisen elimen toimintaan esimerkiksi asioita, jotka vaikuttavat politiikkaan tai talouteen) ja mitä muita seikkoja asiaan liittyy. Samaan aikaan on kuitenkin otettava huomioon, että tällainen arviointi saattaa edellyttää ilmoitusvelvolliselta lisäresursseja, sillä vain lisätietoja hankkimalla ja analysoimalla on mahdollista määrittää, ovatko samassa julkisessa elimessä toimivat henkilöt läheisessä suhteessa toisiinsa.
- 20 Myös läheisten kumppanien yhteydessä on tärkeää selvittää, toimiiko joku kyseisistä henkilöistä direktiivin 2015/849 3 artiklan 9 alakohdassa mainituissa tehtävissä, jotka eivät käsitä keskitason tai sitä alemman tason tehtäviä, kuten kyseisessä säännöksessä korostetaan. Lisäksi kyseisessä säännöksessä säädetään, ettei poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö ole kuka tahansa julkisuudessa tunnettu ja näkyvä henkilö vaan henkilö, joka vastaa kyseisessä säännöksessä säädettyä ja toimii korkean tason virkamiehenä. Tästä voidaan päätellä, ettei sen toteutukseksi, että henkilöllä on läheinen suhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön kanssa, ole riittävää tarkistaa, että yksi henkilöistä on julkisesti tunnettu tai toimii tai on toiminut jossain tehtävässä, joka saattaisi vastata direktiivin 2015/849 3 artiklan 9 alakohdassa lueteltuja tehtäviä, varmistamatta sitä, onko kyseessä korkean tason tehtävä. Tämä edellyttää yksilöllistä arviointia.
- 21 Olisi siis selvitettävä, onko direktiivin 2015/849 3 artiklan 11 alakohdan a alakohta tulkitettava siten, että yksityisen voidaan katsoa olevan poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön läheinen kumppani pelkästään sillä perusteella, että kyseiset henkilöt toimivat samassa julkisessa elimessä, ottamatta arvioinnissa huomioon mitään muita seikkoja ja erityisesti sitä, toimiiko kyseinen henkilö tai onko hän toiminut tehtävässä, joka saattaisi vastata direktiivin 2015/849 3 artiklan 9 alakohdassa mainittuja tehtäviä, ja selvittämättä lisäksi, onko kyseessä korkean tason tehtävä.
- 22 [2.] Direktiivin 2015/849 johdanto-osan 35 perustelukappaleessa todetaan, että jotta voidaan välttää moninkertaiset asiakkaan tunnistamismenettelyt, olisi sopivia suojatoimia soveltaen sallittava, että ilmoitusvelvollisille esitellään sellaisia asiakkaita, joiden tunnistaminen on suoritettu muualla.
- 23 Kyseisen direktiivin 45 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on vaadittava sellaisia ilmoitusvelvollisia, jotka ovat osa konsernia, panemaan täytäntöön koko konsernia koskevat toimintaperiaatteet ja menettelyt, mukaan luettuina konsernin sisäistä tietojenvaihtoa koskevat toimintaperiaatteet ja menettelyt rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi. Nämä toimintaperiaatteet ja menettelyt on pantava tehokkaasti täytäntöön jäsenvaltioissa ja kolmansissa maissa sijaitsevilla sivuliikkeillä ja enemmistöomisteisissa tytäryrityksissä. Direktiivin 2015/849 45 artiklan 8 kohdassa säädetään

- puolestaan, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että konsernin sisäinen tietojenvaihto on sallittua.
- 24 Tämän vuoksi on todettava, että samaan konserniin kuuluvilla yrityksillä, kuten kantajalla ja SIA Optibetillä, on paitsi oikeus myös velvollisuus tietojenvaihtoon erityisesti tekemällä tietojenvaihtosopimuksia ja varmistamalla tietojen vastavuoroinen vaihtaminen ja mahdollisuus tietojen yhteiseen hyödyntämiseen. Lisäksi jäsenvaltioilla on velvollisuus varmistaa, että tällainen konsernin sisäinen tietojenvaihto on sallittua ja riittävää niin, että asianomaisen ilmoitusvelvollisen voidaan katsoa tehneen asiakasselvityksen. Se, että tällainen oikeus annetaan jokaiselle direktiivin 2015/849 2 artiklan 1 alakohdassa mainitulle ilmoitusvelvolliselle (ei pelkästään luottolaitoksille ja finanssilaitoksille), auttaa yhtiältä välttämään (konsernissa) moninkertaiset asiakkaan tunnistamismenettelyt taustatietojen osalta ja takaa toisaalta resurssien tehokkaan käytön konserniin kuuluvissa yrityksissä.
- 25 Direktiivin 2015/849 13 artiklan 1 kohdassa säädetään asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevista toimenpiteistä, joita ilmoitusvelvollisten on sovellettava kyseisen artiklan 2 kohdan mukaisesti. Samalla kyseisen artiklan 2 kohdassa säädetään kuitenkin, että ilmoitusvelvolliset voivat päättää näiden toimenpiteiden laajuudesta riskialttiuden perusteella. Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen näkemyksen mukaan edellä mainittu antaa siten mahdollisuuden hyödyntää yhteisiä asiakkaita koskevia tietoja, jotka on saatu konsernin sisäisessä tietojenvaihdossa. Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan tätä tukee direktiivin 2015/849 26 artiklan 2 kohta, jossa säädetään, että jäsenvaltioiden on kiellettävä ilmoitusvelvollisia antamasta tehtäviä suuririskisiin kolmansiin maihin sijoittautuneille kolmansille osapuolille ja myös että jäsenvaltiot voivat vapauttaa unioniin sijoittautuneiden ilmoitusvelvollisten sivuliikkeet ja enemmistöomisteiset tytäryritykset tästä kiellosta, jos nämä sivuliikkeet ja enemmistöomisteiset tytäryritykset täysimääräisesti noudattavat koko konsernia koskevia toimintaperiaatteita ja menettelyjä 45 artiklan mukaisesti. Direktiivissä sallitaan siis vastavuoroinen tietojenvaihto ja annetaan mahdollisuus hyödyntää tietoja yhteisesti, kun tiedot on hankittu ja niitä käytetään konsernin sisällä ja erityisesti kun tiedot saadaan konserniin kuuluvalta yritykseltä, joka ei ole sijoittautunut suuririskiseen kolmanteen maahan.
- 26 Direktiivin 2015/849 5 artiklassa säädetään puolestaan, että jäsenvaltiot voivat rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseksi antaa tiukempia säännöksiä, mikä merkitsee puolestaan sitä, että jäsenvaltio voi rajoittaa tosiasiallisesti ilmoitusvelvolliset niihin, joille myönnetään direktiivin 2015/849 45 artiklan 8 kohdassa säädetty oikeudet.
- 27 [3.] Edellä esitetty huomioon ottaen on tärkeää selvittää niin ikään, sallitaanko direktiivin 2015/849 45 artiklan 1 ja 8 kohdassa, luettuina yhdessä saman direktiivin 3 artiklan 12 ja 15 alakohdan kanssa, myös tällaisten tietojen käyttäminen ja hyödyntäminen useissa samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä

tai sellaisten päätösten käyttäminen ja hyödyntäminen, joita yhden konserniin kuuluvan yrityksen johto on tehnyt konsernin toiminnan yhteydessä.

- 28 [4.] Direktiivin 2015/849 8 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden on varmistettava, että ilmoitusvelvolliset toteuttavat asianmukaiset toimet tunnistaakseen ja arvioidakseen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskit ottaen huomioon riskitekijät. Näiden toimien on oltava oikeassa suhteessa ilmoitusvelvollisten luonteeseen ja kokoon nähden. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen riskiarviointien on dokumentoitava, pidettävä ajan tasalla ja asetettava asiaankuuluvien toimivaltaisten viranomaisten ja itsesääntelyelinten saataville.
- 29 Direktiivin 2015/849 11 artiklan perusteella ilmoitusvelvollisen on toteutettava asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä erityisesti, kun ne aloittavat liikesuhteen; kun epäillään, että asiakkaasta aiemmin saadut tunnistetiedot eivät ole oikeita tai riittäviä, ja kun on kyse rahapelipalvelujen tarjoajista, jos voittoja nostettaessa tai panosta asetettaessa taikka molemmissa suoritetaan joko yhtenä suorituksena tai useina suorituksina, jotka näyttävät olevan toisiinsa kytkeytyneitä, yhteensä vähintään 2 000 euroa. Toisaalta kyseisen direktiivin 14 artiklan 5 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on edellytettävä, että ilmoitusvelvolliset soveltavat asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä kaikkien uusien asiakkaiden lisäksi myös olemassa oleviin asiakkaisiin riskialttiuden perusteella asianmukaisissa tilanteissa muun muassa silloin, kun asiakkaan merkitykselliset olosuhteet muuttuvat.
- 30 Rahanpesulain 11¹ §:n 1, 2 ja 7 momentista voidaan päätellä, että kyseisen lain mukaisesti ilmoitusvelvollisella on velvollisuus saattaa asiakasta koskevat tiedot ajan tasalle asiakasta koskevan riskiarvioinnin mukaisesti ja vähintään joka viides vuosi.
- 31 Edellä mainitun lainsäädännön mukaisesti asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevat toimenpiteet on näin ollen toteutettava, jos havaitaan jokin riski, sekä vähintään niin usein kuin kansallisessa lainsäädännössä vaaditaan.
- 32 Kantaja katsoo, että tuntemisvelvollisuutta koskevien toimenpiteiden toteuttaminen olemassa olevien asiakkaiden (myös niiden, joita koskevia tietoja on käytettävissä konsernin tasolla) toteuttaminen ennen laissa säädettyä määräaikaan perustuu riskiarvioon. Kantajan näkemyksen mukaan on niin, että jos ilmoitusvelvollinen ei ole havainnut riskejä asiakasta arvioidessaan, mutta tällaisia riskejä ilmaantuu tosiasiallisesti myöhemmin ennen kuin asiakasta koskevien tietojen ajan tasalle saattamista koskeva määräaika on päättynyt, eikä ilmoitusvelvollinen voi saada tietoa kyseisistä riskeistä, ilmoitusvelvollisella ei ole velvollisuutta toteuttaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä ennen aikaisesti olemassa olevien asiakkaiden osalta.
- 33 Unionin tuomioistuin on selventänyt, että direktiivin 2015/849 14 artiklan 5 kohtaa, luettuna yhdessä sen 8 artiklan 2 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että ilmoitusvelvolliset ovat velvollisia soveltamaan ajantasaisen riskiarvion

perusteella asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia, tarvittaessa tehostettuja toimenpiteitä, jos tämä vaikuttaa asianmukaiselta, olemassa olevaan asiakkaaseen muun muassa silloin, kun asiakkaan tilannetta koskevat merkitykselliset seikat muuttuvat, riippumatta siitä, että kansallisessa oikeudessa asetettu enimmäismääräaika tätä asiakasta koskevan uuden riskiarvion tekemiselle ei ole vielä päättynyt (*tuomio 17.11.2022, C-562/20, Rodl & Partner, EU:C:2022:883, 91 kohta*).

- 34 Unionin tuomioistuin ei kuitenkaan vastaa kyseisessä selvennyksessä siihen kysymykseen, miten menetellään, jollei ilmoitusvelvollinen ole tietoinen kyseiseen asiakkaaseen liittyvistä uusista seikoista, jotka saattavat vaikuttaa kyseisen asiakkaan riskiarvioon.
- 35 Tästä syystä viidennen ennakkoratkaisukysymyksen esittäminen on tarpeen.
- 36 [5.] Kuudennen ennakkoratkaisukysymyksen esittäminen on niin ikään tarpeen, kun otetaan huomioon, että ilmoitusvelvollisille asetettujen velvollisuuksien on oltava oikeasuhteisia.

TYÖASIAKIRJA